

Tijdschr Jeugdgezondheidsz (2018) 50:72–73
<https://doi.org/10.1007/s12452-018-0141-2>

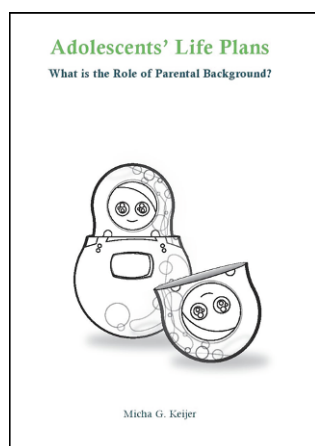

De invloed van sociaaleconomisch achtergrond op adolescenten toekomstverwachtingen

M. G. Keijer

Published online: 19 April 2018

© Bohn Stafleu van Loghum is een imprint van Springer Media B.V., onderdeel van Springer Nature 2018

Title: Adolescents' Life Plans: What is the Role of Parental Background?

Thesis: Vrije Universiteit Amsterdam, Amsterdam, Nederland

Promotiedatum: 5 oktober 2017

Promotoren: Prof. dr. A.C. Lierbroer

Co-promotor: Dr. EA. Nagel

Link: <http://dare.uvu.vu.nl/handle/1871/55367>

Wat was het doel en de vraagstelling?

De adolescentie is de levensfase waarin veel van de voorkeuren, aspiraties en verwachtingen die richtinggevend zijn voor de verdere levensloop worden gevormd. Verwachtingen van adolescenten blijken een goede indicator te zijn voor de feitelijke levenslooptransities later in hun leven. De vraag is hoe ver-

wachtingen en aspiraties van adolescenten bepaald worden. Sommige sociologen benadrukken dat het individu de architect is van zijn eigen leven en alleen nog maar hoeft 'uit te zoeken' wat hij/zij wil. Echter, empirisch onderzoek binnen de stratificatiesociologie en het levenslooponderzoek beklemtoont dat veel levensloopkeuzes nog steeds niet 'volledig vrij' zijn, maar sterk afhankelijk zijn van sociale herkomst. Ondanks de individualisering in de Westerse samenlevingen blijkt dat sociale klasse nog steeds een (sterke) relatie heeft met opleiding, beroep, lifestyle en criminaliteit. Er wordt niet ontkent dat capaciteiten en preferenties de levensloop van individuen voor een belangrijk deel bepalen, maar er wordt benadrukt dat deze ook bepaald worden door de sociale, culturele en economische achtergrond van het ouderlijk gezin. Dit geldt niet alleen voor beslissingen in de opleidings- en beroepsloopbaan, maar ook voor die op het gebied van relatie- en gezinsvorming. De centrale vraag van dit proefschrift is: *wat is de relatie tussen de sociaaleconomische positie van de ouders en de verwachtingen van adolescenten over hun toekomstige levensloop?* Deze centrale vraag is uitgesplitst in drie deelvragen.

Welke dimensie van de sociale achtergrond van het ouderlijk gezin heeft de sterkste relatie met de toekomstplannen van adolescenten: wat is de relatieve betekenis van de economische en culturele hulpbronnen van het gezin? De economische status geeft voornamelijk de financiële positie van het gezin weer, terwijl de culturele status vooral het opleidingsniveau van de ouders weerspiegelt. Hierbij gaat het niet uitsluitend om de hoeveelheid besteedbaar inkomen en verworven diploma's, maar ook om de daaruit voortvloeiende waarden, het belang van geld, inkomenszekerheid, levensstandaard, (culturele) kennis en meer liberale of conservatieve attitudes.

Hoe worden toekomstplannen van adolescenten beïnvloed? Beïnvloedt sociale achtergrond toekomst-

M. G. Keijer (✉)
 Amsterdam School of International Business, HvA,
 Amsterdam, Nederland
m.g.keijer@hva.nl

plannen via het reeds bereikte opleidingsniveau en/of via de verwachtingen van ouders?

Gegeven dat de sociale achtergrond ertoe doet, hangt de sociale achtergrond dan sterker samen met de verwachtingen binnen het domein van opleiding en beroep of met de verwachtingen binnen het domein van relatievorming en gezin?

Hoe vond het onderzoek plaats?

De hierboven beschreven onderzoeksvragen werden geanalyseerd aan de hand van een dataset, waarin 60 scholen door heel Nederland hebben geparticipeerd. Meer dan 1.500 adolescenten in de leeftijd van 14 tot 17 jaar zijn via een vragenlijst ondervraagd over hun toekomstplannen, levensloopverwachtingen en ambities. Naast de leerlingen is ook een van hun ouders ondervraagd over de levensloopverwachtingen en over de ambities voor hun kind. In dit proefschrift worden gegevens van 981 ouder-kind paren geanalyseerd.

Wat zijn de uitkomsten?

Hoe sterk zijn de effecten van ouderlijke hulpbronnen?

Allereerst blijkt dat de toekomstverwachtingen die adolescenten hebben over vervolgopleiding en werk, maar ook over uithuisgaan, samenwonen, trouwen en kinderen samenhangen met hun sociale achtergrond. Voornamelijk het opleidingsniveau van de ouders blijkt van belang te zijn. Adolescenten van ouders met een hoger opleidingsniveau verwachten voor zichzelf een hoger opleidingsniveau, een hogere beroepsstatus en eerder uit huis te gaan. Zij verwachten later of niet te trouwen en op latere leeftijd kinderen te krijgen vergeleken met adolescenten van ouders met een lager opleidingsniveau. Daarnaast is het opvallend dat niet alleen de culturele hulpbronnen (gerepresenteerd door opleidingsniveau), maar ook de inkomens van de ouders effect hebben. Adolescente kinderen verwachten mogelijk dat hun ouders die financiële hulpbronnen mede zullen inzetten om hun eerste schreden naar de volwassenheid makkelijker te laten verlopen.

Hoe worden toekomstplannen van adolescenten beïnvloed?

Uit de resultaten blijkt dat het reeds bereikte opleidingsniveau en de verwachtingen van ouders beide invloed hebben op de toekomstplannen van adolescenten. Echter het reeds bereikte opleidingsniveau heeft een veel sterker effect. De verwachtingen van de adolescenten en die van de ouders worden beiden

sterk beïnvloed door het niveau van het voortgezet onderwijs van het kind, wat suggereert dat het laatste sterk structurerend is voor de toekomstverwachtingen. Verwachtingen en wensen van ouders spelen ook wel een rol, maar in mindere mate. Dit beklemtoont dat sociale ongelijkheid in toekomstverwachtingen betreft werk en familielevens in sterke mate worden beïnvloed door het onderwijsbestel.

Beïnvloeden hulpbronnen toekomstplannen in beide levensdomeinen?

De ouderlijke hulpbronnen blijken op alle toekomstverwachtingen effect te hebben, via de school en/of via de verwachtingen van ouders. Meer ouderlijke hulpbronnen maakt het waarschijnlijk dat het verwachte uiteindelijke opleidingsniveau en de verwachte beroepsstatus hoger zullen zijn, maar ook dat de verwachte leeftijd van trouwen of een vaste partner en kinderen krijgen hoger zal zijn. Echter de invloed van ouderlijke hulpbronnen op het belang dat adolescenten aan traditionele gezinsvorming hechten is het geringst, wat suggereert dat op dit vlak andere kenmerken van het ouderlijk huis, zoals de mate van godsdienstigheid, een grotere rol zouden kunnen spelen. Dergelijke kenmerken zijn in dit onderzoek echter buiten beschouwing gelaten.

Wat is de meerwaarde/nieuwsaarde voor de JGZ-praktijk?

Deze resultaten zijn van belang voor jeugdgezondheidszorg (JGZ), omdat de volledig open en vrije toekomst van adolescenten toch al enigszins beperkt blijkt te zijn door hun sociaal gestratificeerde toekomstverwachtingen. Echter verwachtingen mogen misschien een goede voorspeller zijn voor toekomstig gedrag, het is nog geen feitelijk gedrag. Adolescenten die goed leren plannen en bewust met hun toekomst omgaan blijken veel succesvoller te zijn in (vroege) volwassenheid. Sociale ongelijkheid in opleiding en beroep als gevolg van een verschil in ouderlijke hulpbronnen kan met intensieve voorlichtingsprogramma's op scholen over studie- en beroepskeuzes en schakelklassen tegen worden gegaan. Overheidsbeleid heeft middelen vrijgemaakt om de kansengelijkheid tussen leerlingen van laag- en hoogopgeleide ouders te bestrijden, waarmee de achterstand in drie jaar moet worden weggewerkt. Bovendien zullen vanaf 2020 nog bijkomende middelen beschikbaar gesteld worden om te voorkomen dat het verschil weer verder oploopt.

M.G. Keijer, onderzoeker sociaal economische ongelijkheid